

**ANDIJON VILOYATI PEDAGOGIK
MAHORAT MARKAZI O'QITUVCHISI
NOVSHADBKOVA DILNURA
ZAFARBK QIZINING
3.7 MODUL - BOSHLANG'ICH TA'LIMDA
DARS VA SINFDAN TASHQARI
ISHLARNI TASHKIL ETISH
METODIKASI BO'YICHA
TAYYORLAGAN TO'PLAMI**

3.7. 1-mavzu. Boshlang'ich sinf tarbiya darslarida ekskursiyalar tashkil etish

Boshlang'ich sinflarda tabiat qóyniga ekskursiyalarni tashkil etishning turlari nihoyatta kóp. Tabiatshunoslik fanini o'qitishda ekskursiyaning ahamiyati katta. Ularsiz ushbu fanni o'rganishni samarali olib borish mumkin emas. Umumiy o'rta ta'lim maktablarida ekskursiyalar davomiyligiga ko'ra, bir soatlik, birkunlik va ko'p kunlik bo'lishi mumkin. Bir soatga mo'ljallangan ekskursiya – geografiya maydonchasida yoki o'quv tajriba yer maydonchasida o'tkaziladi. Bir kunga mo'ljallangan ekskursiyani – tabiatga, ishlab chiqarish korxonalariga, fermer xo'jaliklariga, hayvonot yoki botanika bog'iga tashkil etish mumkin. Ekskursiya insonning dunyoqarashini kengaytirish usulidir. Ushbu tadbirda ishtirok etishdan maqsad ma'lum bir mavzu, joy yoki voqea haqida bilim olishdir. Ekskursiya faoliyati tushunchasining kengligidan kelib chiqqan holda, ekskursiyaning ko'plab turlari mavjud bo'lib hisoblanadi. Ekskursiya ózi nima degan savolga to'xtalib ótaylik. "Ekskursiya" so'zi lotin tilidan kelib chiqqan bo'lib, yurish yoki sayohat degan ma'noni ifodalaydi. Bu tushuncha individual yurish yoki sayohatni anglatadi diqqatga sazavor joylar, ilmiy, ta'lim yoki kóngilochar nuqtai nazardan qiziqish. Ekskursiyada uchta element ishtirok etadi va ekskursiya ob'ekti (yoki predmeti). Ekskursiya ob'ekti tarixiy, madaniy, estetik yoki ilmiy ahamiyatga ega bo'lgan ob'ekt yoki hodisadir. Diqqatga sazovor joyga tashrif gid tomonidan nazorat qilinadi. Ob'iektni ko'zdan kechirishda ekskursiya turiga qarab bir yoki bir necha ekskursionist ishtirok etadi. Ekskursiyani o'tkazish maqsadi uning yo'nalishini belgilaydi. Ko'pincha sayohat qiziqarli bo'ladi. Bunday sayohatlar ajralmas qism hisoblanadi. Aks holda ekskursiya tarbiyaviy hodisaga aylanadi. Ekskursiyaning muhim farqlovchi xususiyati ob'ekt haqida fikr yuritish va u haqida ma'lumot olish imkoniyatini yaratadilar. Tafakkursiz ekskursiya ma'ruzaga, informacion jihati bo'lmasa, ekskursiya tekshiruvga aylanadi. Ekskursiya materiallari 3 turga bo'linadi:

- ekskursiya marshrutidagi haqiqiy ekskursiya ob'yektlari;
- qo'shimcha illyustrativ materiallar (gidportfelidagi ko'rgazmali materiallar);

– soʻzli-obrazli material gid mahoratiga bogʻliq boʻlib, voqealarni yorqin tushuntirib berish evaziga erishiladi.

Ayniqsa boshlangʻich sinf oʻquvchilarining vatanparvarlik ruhida tarbiyalash har doim maktabning eng muhim vazifalaridan biri boʻlib kelgan, chunki bolalik va yoshlik Vatanga muhabbatning muqaddas tuygʻusini singdirish uchun eng qulay davrdir. Vatanparvarlik tarbiyasi deganda oʻquvchilarda oʻz vataniga muhabbat hissini bosqichmabosqich va barqaror shakllantirish tushuniladi. Vatanparvarlik har tomonlama rivojlangan shaxsning eng muhim xususiyatlaridan biridir. Maktab oʻquvchilarida oʻz Vatani, oʻz xalqi bilan faxrlanish, uning erishgan ulkan yutuqlari, oʻtmishning munosib sahifalariga hurmat tuygʻularini shakllantirish zarur. Ekskursiya turizmi oʻquvchilarning bilish faoliyatini faollashtiruvchi, ularni mustaqil ijodiy faoliyatga undaydigan, tashabbuskorlikni tarbiyalovchi, oʻz-oʻzini tarbiyalash koʻnikma va malakalarini rivojlantiruvchi samarali vositadir. Tashqi dunyoga yoʻnaltirilganlik, atrofdagi dunyoni amaliy bilish boshlangʻich maktab yoshidagi bolalarda qiziquvchanlik kabi sifat xususiyatlarini shakllantirishga yordam beradi deya bemalol ayta olamiz. Har bir ekskursiya samaradorligi nafaqat tanlangan obʻiekt, gid bilimiga, balkim ekskursiyani olib borish texnikasiga ham bogʻliq. Ekskursiya jarayonidagi tartib, materiallarni qabul qilish uchun yaratilgan sharoitlar aynan texnikaga bogʻliq. Ekskursiyada jarayonida uni olib borish texnikasi gid professional ustaligining va uning qanchalik kóp tajribaga egaligi, ayniqsa, bolalar bilan birga ishlashish mahorati qanchalik boy ekanligi asosiy qismi boʻlib, uning ekskursiya guruhini boshqarishdagi rahbarlik mahorati ana shu jihatlari bilan amalda sinaladi. Ekskursiyani olib borish texnikasiga quyidagilar kiradi: •gidni guruh bilan tanishishi; •sayyohlarning avtobusdan tushishi; •avtobusdan obʻiektgacha boʻlgan harakat; •guruhning obʻiekt oldida joylashishi; •avtobusga qaytish; •texnologik sxemaga mos ravishda ekskursiya rejasiga amal qilish; •sayyohlar bilan savol-javob oʻtkazish; •ekskursiya jarayonida individual matndan foydalanish; •«gid portfeli» va ovoz yozish tasmasidan foydalanish; •mikrofon bilan ishlash. Xulosa qilib aytganda, bolalarni tabiat qóyniga sayohatga olib borishda eng kóp maʼsulyat óqituvchi bóynida bóladí. Shu bois, har bir bola bilan toʻgri ishlashish, ularning xulq-atvorini toʻgri tahlil qilish

kerak. Óquvchilarni tabiatga sayr qildirish ularning ijodiy qobiliyatining ham bevosita rivojlanishida ahamiyati katta. Faqat tórtta devor ichida an'anaviy tarzda dars tashkillashtirmastan ona-tabiat qóynilarida, bog'-u xiyobonlarda ham ótkazsak bóladi. Undagi kózlanadigan foyda óquvchilar ruhlanib, yaxshi kayfiyatda darslarni ózlashtiradilar.

AMALIY ISHLANMA

Mavzu: Boshlang'ich sinf tarbiya darslarida ekskursiyalar tashkil etish

Ma'naviy-ma'rifiy yo'nalish: Yurtga, tabiatga, mehnatga, tarixiy obidalar va kasblarga hurmatni shakllantirish

1. Maqsad

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tabiatni asrash, yurtini sevish, kasblarga hurmat, jamoada faol bo'lish kabi ijobiy fazilatlarni shakllantirishda ekskursiyalar orqali tarbiyaviy ta'sir ko'rsatish.

2. Vazifalar

- Ekskursiyalar orqali bolalarning dunyoqarashini kengaytirish;
- Atrof-muhitga nisbatan e'tibor va g'amxo'rlik tuyg'ularini uyg'otish;
- Guruhda harakat qilish va jamoaviy faoliyatni rivojlantirish;
- Kuzatish, savol berish, xulosa chiqarish ko'nikmalarini rivojlantirish.

3. Ekskursiya shakllari

- **Tabiat qo'yniga ekskursiya** – bog', o'rmon, dala, soy bo'ylariga;
- **Mehnat joylariga ekskursiya** – novvoyxona, fermer xo'jaligi, hunarmand ustaxonasi;
- **Tarixiy-madaniy obidalarga ekskursiya** – muzey, yodgorliklar, milliy uy-joylar;
- **Shahar inshootlariga ekskursiya** – pochta, maktab kutubxonasi, bolalar markazi.

4. Tashkil etish bosqichlari

A) Tayyorlov bosqichi:

- Ekskursiya mavzusi va joyi aniqlanadi;
- Ruxsatnomalar olinadi;

- O'quvchilar bilan xavfsizlik qoidalari muhokama qilinadi;
- Kuzatuv topshiriqlari (masalan, "Nimani ko'rding?", "Nima yangilik bilding?") tayyorlanadi;
- O'quvchilar kichik guruhlariga bo'linadi va har bir guruhga rahbar belgilanadi.

B) Ekskursiya jarayoni:

- O'qituvchi va rahbarlar ekskursiyani boshqaradi;
- O'quvchilar kuzatishlar olib boradilar, savollar beradilar;
- O'rganilayotgan obyektlar haqida suhbatlar o'tkaziladi;
- Zaruratga ko'ra rasm chizish, suratga olish ishlari amalga oshiriladi.

C) Yakuniy bosqich:

- Darsda ekskursiya xulosasi o'tkaziladi;
- O'quvchilar his-tuyg'ularini ifoda etadilar (og'zaki yoki yozma tarzda);
- "Menga nima yoqdi?" mavzusida kichik matn yozish;
- Rasmlar ko'rgazmasi tashkil etiladi;
- Ijtimoiy foydali xulosa chiqariladi.

5. Amaliy misol:

Ekskursiya mavzusi: "Non qanday tayyorlanadi?"

Ekskursiya joyi: Mahalliy novvoyxona

Maqsad: Mehnatga hurmat, nonning qadri, gigiyena haqida tushuncha berish.

Topshiriq:

- Non pishirish bosqichlarini kuzatish
- Novvoyga savol berish (masalan: "Nechta turdagi non pishirasiz?", "Ishingizda eng muhim narsa nima?")

Yakuniy faoliyat: "Non – rizq-ro'zimiz" mavzusida rasm chizish va his-tuyg'ularni ifodalovchi matn yozish.

6. Metodik tavsiyalar

- Har bir ekskursiyani tarbiya darsi sifatida ko'ring, unda bolalar mustaqil fikr yuritishga undalsin.

- O‘quvchilarning qiziqishini inobatga oling (masalan, hayvonot bog‘i, haykal yoki ustaxona).
- Har ekskursiyadan so‘ng ijtimoiy-madaniy xulosa chiqarishga yordam bering.
- Ekskursiyalarni darslikdagi mavzular bilan bog‘lab boring.
- Ota-onalarni ham jarayonga jalb etish mumkin.

BOSHLANG‘ICH SINIF TARBIYA DARSLARIDA ZAMONAVIY TA‘LIM TEXNOLOGIYALARI

Zamonaviy ta‘lim texnologiyasi nima?

Zamonaviy ta‘lim texnologiyalari – bu o‘quvchilarning mustaqil fikrlashi, ijodkorligi va ijtimoiy faolligini rivojlantirishga qaratilgan ilg‘or pedagogik usullar, metodlar va vositalar majmuidir. Ular o‘qitishning interaktiv, shaxsga yo‘naltirilgan va amaliy bo‘lishini ta‘minlaydi.

Tarbiya darslarida qo‘llanilishi mumkin bo‘lgan asosiy texnologiyalar

1. Interfaol ta‘lim texnologiyalari

- **“Aqliy hujum”** – bolalarning turli g‘oyalarni erkin ilgari surishi, muammoga turlicha yondashishni o‘rganishi.
- **“Savol-javob”** – tezkor fikrlash, savol berish va mulohaza yuritish qobiliyatini oshirish.
- **“Klaster” (g‘oyalar xaritasi)** – mavzuga oid asosiy tushunchalarni guruhlab ko‘rsatish.
- **“Insert”** – matn o‘qish jarayonida belgilar qo‘yish orqali o‘z fikrini bildirishi.
- **“Bahs-munozara”** – ijtimoiy masalalarga nisbatan shaxsiy nuqtayi nazar bildirish.

2. Muammoli ta‘lim texnologiyasi

- O‘quvchilarga muammoli savollar beriladi (masalan: “Agar tabiatda axlat ko‘payib ketsa nima bo‘ladi?”), ular yechim izlashadi.
- Mustaqil xulosa chiqarishga yordam beradi.

3. Rolli o'yinlar texnologiyasi

- Tarbiya darslarida **rolli o'yinlar** orqali bolalar hayotiy vaziyatlarni modellashtiradi (do'stlik, adolat, to'g'rilik).
- Masalan: "Eng yaxshi do'st qanday bo'lishi kerak?" mavzusida rolli sahna.

4. Axborot-kommunikatsion texnologiyalar (AKT)

- Multimediali taqdimotlar, videoroliklar, animatsiyalar orqali darsni jonlantirish.
- Interaktiv doska, planshet yoki kompyuter yordamida fikrlar almashish.

5. Loyihaviy ta'lim texnologiyasi

- O'quvchilar kichik loyihalar ustida ishlaydi.
Masalan: "Mening orzudagi shahrim" – ekologiya, jamiyat va madaniyatni aks ettirish.

6. Klaster, fishbone, sinkveyn (inglizcha texnologiyalar)

- **Fishbone** – muammo va uning sabablarini ko'rsatadi.
Masalan: "Nechun o'quvchilar darsga kech qoladi?"
- **Sinkveyn** – 5 ta satrdan iborat she'r orqali mavzuni ifodalash.
Masalan: "Vatan", "Do'stlik", "Mehr".

Afzalliklari:

- O'quvchi faolligi oshadi;
- Shaxsiy fikr bildiradi;
- Jamoada ishlash ko'nikmasi rivojlanadi;
- Hayotiy muammolarga amaliy yondashuv shakllanadi;
- Estetik, axloqiy va ma'naviy tarbiya beriladi.

Amaliy misol:

Mavzu: "Tozalik – salomatlik garovi"

Texnologiya: Klaster, video lavha, guruhli muhokama

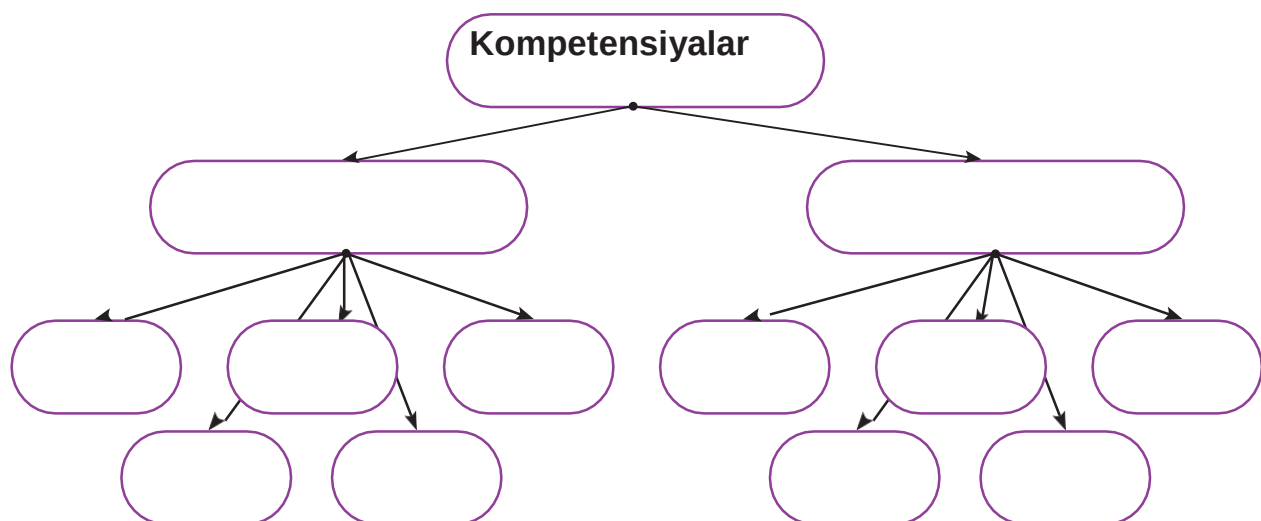
Bosqichlar:

1. Klaster – "Tozalik" tushunchasi bilan bog'liq so'zlarni yozish;
2. Video tomosha – gigiyena haqida qisqa lavha;
3. Guruhli ish – "Nimalarni toza saqlashimiz kerak?"

4. Xulosa – “Har kuni qilinadigan 3 toza ish” haqida yozish.

Topshiriqlar

1-topshiriq. “Klaster” usulida tahlil qiling.

3-topshiriq. An’anaviy va zamonaviy yondashuvlarning asosiy farqlari yozing:

Ta’lim yondashuvi	An’anaviy usul	Zamonaviy yondashuv
O’qitish usuli		
Dars shakli		
O’quvchilarning ishtiroki		
Baholash tizimi		

Adabiyotlar

1. Boshlang'ich sinflarda texnologiya fanining shakl va usullari. Mualliflar: I.A. Xasanov, N.A. Mustafoeva, M.N. Turg'unov
2. Boshlang'ich sinflarda tabiiy fanlar darslarida amaliy ishlarni tashkil etishning metodik asoslari. Mualliflar: R.K. Sodiqova, F.G. Jumanazarov
3. Boshlang'ich sinflarda tarbiya darslarini samarali tashkil qilishda innovatsion va interaktiv pedagogik texnologiyalardan foydalanish. Mualliflar: Sh.T. Burxanov, N.Yu. Iskandarova

4. Boshlang'ich sinf o'qish darslarida sinfdan tashqari ishlarni tashkil etish. Mualliflar: M.I. Davronov, D.B. Ergashev
5. Boshlang'ich sinf o'qituvchilarini tarbiya darslarida xorijiy tajribalardan foydalanish metodikasi. Mualliflar: Z. T. Toshpulatov, S.S. Raxmatov

3.7.2-mavzu. Sinf rahbarining darsdan tashqari ma'naviy-ma'rifiy tadbirlarni zamonaviy yondashuvlar orqali tashkil etishi

Tarbiyaviy ishlar samaradorligini oshirishda sinf rahbarining o'rni

Sinf rahbarining o'quvchilarga ko'rsatadigan tarbiyaviy ta'sir kuchi ko'p jihatdan uning ma'naviy qiyofasi o'quvchilar ongi va xulq-atvorning shakllanishida muhim ahamiyat kasb etadi. Maktab hayotida, talim -tarbiya jarayonini boshqarishda sinf rahbarining o'ziga xos o'rini bor. U maktabda juda muhim va

mas'uliyatli vazifani bajaradi. Sinf rahbari faoliyatining aksariyat qismi tarbiyaviy jarayon bilan bog'liqdir.

Sinf rahbari deganda - o'quvchilarni bir xil saviyada, bir xil yoshda, bilmi jihatidan ham teng bo'lgan jamoani boshqarib turuvchi pedagog (sinf rahbari) tushuniladi.

Sinf rahbarining asosiy maqsadi, o'quvchilarni to'g'ri tarbiyalash jarayonida o'quvchi va sinf rahbari bilan bir-birini tushuna olish va sinf rahbari tomonidan o'quvchilarga e'tiborliroq bo'lishdir. Boshlang'ich sinf maktab ta'limining dastlabki bosqichi bo'lib, unda bolalar o'qituvchi rahbarligida birinchi qadam qo'yadilar. O'quv faoliyatida bilim, ko'nikma va malakalarni egallaydilar. O'qituvchi sinf bilan yolg'iz ishlaydi va ko'pincha tarbiyachi sifatida ish yuritadi.

O'qituvchilik faoliyati bolalarga munosabatda, katta mehribonligi bilan g'amho'rliqi bilan xarakterlanadi. Bular esa katta talabchanlik bilan olib boriladi. O'quvchilar bilan olib boriladiga o'zaro munosabatlarni to'g'ri yo'lga qo'yish hamda o'quvchilarning o'sishi va rivojlanishiga qarab ularni tarbiyalash sinf rahbari uchun muhim ahamiyatga ega. Bunda o'qituvchi o'quvchilarga pedagogik talablar berishga erishadi, ota-onalar, kuni uzaytirilgan guruh tarbiyachilari jamoatchilik bilan doimo aloqa bog'lab turadi. Sinf jamosini tashkil etishda sinf rahbarining o'rni katta hisoblanadi. Sinf rahbari sinf jamoasini jipslashtirishda ota-onalar va jamoatchilik bilan ham korlikni yo'lga qo'yadi. Hamkorlik shakllaridan biri sinf ota-onalar majlisi o'tkazishdir. Sinf majlisi o'tkazish uchun, avvalo, jamoani jipslashtirish zarur. Sinf rahbari majlisda ko'plab bolalar tarbiyasiga oid masalalarni ko'radi. Sinf majlisida 3-4 ta masalalar ko'rilib, muammoli tomonlar tahlil qilinadi va o'z yechimini topishi kerak bo'ladi.

Sinf rahbari majlis o'tkazish davomida yaxshi o'qiydigan bolalarni sinfda, yangi jamoa ichida rag'batlantirishi kerak. Bunda bolalar bir-biriga do'stona munosabatda bo'lishadi. Shuning uchun ular bir-biriga intilib, yaxshi o'qishga harakat qiladi. Yomon o'qiydigan bolalar yaxshi o'qiydigan bolalarga intilib ular ham yaxshi o'qishga kirishadi. Bundan tashqari sinf rahbari o'quvchilarning bilim darajasini oshirish uchun o'z sinfida kutubxona tashkil qilishi mumkin. Bu

kutubxonadagi kitoblarni o'quvchilar sinfdan tashqari o'qish vaqtida yoki darsdan so'ng bo'sh qolgan paytlarida, o'qib o'zlariga foydali tomonlarini olishi mumkin.

Sinf rahbari har doim o'quvchilardan xabardor bo'lib turishi kerak. Masalan, bir o'quvchining o'zlashtirishi yomon bo'lsa, uni yaxshilash uchun o'qituvchi birinchi o'rinda ota-onasi bilan uchrashib, surishtirishi lozim. Nimaga yaxshi o'qimaydi, nima uchun darslarni o'z vaqtida qilmaydi, shular haqida ota-onasi bilan suhbat olib borishi kerak. Agar bolaning oilasida hamma sharoit bo'lib bola o'zi yaxshi o'qishni xohlasada, o'zi o'ylagan natijaga erisha olmayotgan bo'lsa, o'qituvchi bolani yaxshi o'qiydigan o'rtog'ining yoniga o'tkazib qo'yish kerak.

Bundan tashqari shunga o'xshagan o'zlashtiruvchi o'quvchilarni yig'ib, har xil fanlardan masalan, matematika, ona tili, o'qish va boshqalardan qo'shimcha darslarni tashkil etib, bolalarni o'qishga bo'lgan talablari, qiziqishini yanada oshirishga o'qituvchi harakat qilishi kerak. O'qituvchi o'quvchilarning ota-onalari bilan faol ishlashi zarur. Negaki, maktabda sinfda bo'layotgan ishlardan ota-onalar ham xabar topib, qiynalgan vaqtida hamroh bo'lishi lozim. Buning uchun ota-onalar bilan o'qituvchining o'rtasida bog'lab turuvchi aloqa daftarchasini tutishi va uni doim qoldirmasdan yuritib turishi darkor.

2. Sinf rahbari ish faoliyatining maqsad va vazifasi

Sinf rahbari quyidagi vazifalarni bajaradi:

1. O'ziga yuklatilgan sinfdagi tarbiyaviy ishlarni amalga oshiradi. Bu vazifani bajarayotganda u yolg'iz emas, shu sinfda dars berayotgan turli fan o'qituvchilari bilan hamkorlikda va ularga suyangan holda o'quvchilarda milliy dunyoqarash asoslarini shakllantiradi, axloqiy tarbiyasini rivojlantiradi. O'quvchilarning darsdan tashqari tadbirlarini tashkil etadi va sinf jamoasini mustahkamlaydi.
2. O'quvchilarning bilimga bo'lgan qiziqish va qobiliyatini hisobga olgan holda kasbga yo'naltirish va hayotiy maqsadlarini shakllantirish sinf rahbarining alohida vazifasidir. Ayni paytda har bir o'quvchining sog'ligini mustahkamlashga ham e'tabor beradi.
3. Sinf rahbarining diqqat markazida o'quvchilarning yuqori darajada o'zlashtirishini ta'minlash masalasi turadi. Buning uchun u har bir o'quvchining

kundalik o'zlash tirishidan voqif bo'lib turadi. O'rqada qolayotganlarga o'z vaqtida, kechiktirmay yordam uyishtiradi.

4. Sinfidagi o'quvchilarning o'z-o'zini boshqarish ishlarini yo'naltiradi, ular ishtirokida sinf jamoasining ijtimoiy foydali ishlardagi ishtirokini ta'min etadi, maktab miqyosida uyishtirilayotgan muhim tadbirlarda o'z sinfining faol qatnashishini ta'minlaydi.

5. Sinf o'quvchilarining ota-onalari, o'quv kuni uzaytirilgan guruhlarining tarbiyachilari, korxona va muassasalardagi, turar joylardagi otaliqqa oluvchilar bilan yaqin aloqa o'rnatadi.

6. Sinf rahbari shu sinfda dars berayotgan barcha fan o'qituvchilari o'rtasida o'quvchilarga nisbatan yagona talablar o'rnatishga erishadi, ota-onalarga pedagogik bilimlar tarqatib, oila bilan maktab o'rtasidagi aloqani mustahkamlaydi.

7. Sinf rahbari o'z sinfidagi turli hujjatlarni: sinf jurnali, o'quvchining kundaliklari, tabellar, shaxsiy ma'lumotlari, turli xil reja va hisobotlarni yuritadi.

Ko'rinib turibdiki, vazifa keng va murakkab, ularni muvaffaqiyatli hal qilish sinf rahbarining shaxsiy sifatlariga ham bog'liqdir. Tarbiyaviy ishlarning sifat va samaradorligi, avvalo tarbiyachining g'oyaviy ichonchiga va e'tiqod darajadiga bog'liq. Buning uchun sinf rahbari fan yangiliklarini muntazam o'zlashtirib borishi bilan o'zining bilimini oshiradi. Sinf rahbarining axloqiy obro'si g'oyat darajada yuqori bo'lishi ham bu o'rinda muhimdir. Sinf rahbari ana shundagina tarbiyaviy ta'sir ko'rsatish imkoniyatiga ega bo'ladi. Tarbiyachining shaxsiy fazilatlari, ma'naviy qiyofasi o'quvchilar ongining va xulqining shakllanishiga katta ta'sir ko'rsatadi. Chunki, tarbiyachi qobiliyati juda ko'p sifatlarni: chuqur bilim, keng fikrlilik, ishga jon dildan ko'ngil qo'yish, bolalarga bo'lgan cheksiz muhabbat, muomala nazokatligi, oqil va adolatlilik namunasi, sipolik va vazminlik kabi fazilatlarning bo'lishi taqozo qilinadi.

3. Sinf rahbarining ma'naviy-ma'rifiy ishlari

Sinf tarbiyaviy soatlari maktab sharoitida tarbiyaviy ishlarni tashkil etishning asosiy shakllaridandir. Sinf tarbiyaviy soatlari quyidagi: ma'rifiy, baholovchi, yo'naltiruvchi singari uch asosiy tarkibiy qismlardan iborat bo'ladi. Ma'rifiy

tarkibiy qismda: o'quv dasturlaridan tashqari, o'quvchilarning etik, estetik, ruhiy tushunchalarni, fantexnika, xalq xo'jaligi, dunyo voqealarini boyitib, kengaytirib borishdan iborat ishlar amalga oshiriladi.

Baholovchi tarkibiy qismda: o'quvchilarda atrof-muhitga muayyan munosabatda bo'lish, undagi moddiy va ma'naviy boyliklarimizning bahosi, ahamiyati va qadr-qimmatini, mehnat kishilari va Vatanimiz himoyachilarining shon-shuhrati, ona Vatanimizning, ulug' xalqimizning shuhrati haqidagi tegishli tushunchalarni hosil qilish va mustahkam qaror toptirishdan iborat sifatlar ro'yobga chiqariladi.

Yo'naltiruvchi tarkibiy qismda: o'quvchilarning mavjud hayot haqidagi bilim va tushunchalari to'g'ri, maqsadga muvofiq yo'naltirilib, teranlashtirilib, ularning hayotiy tajribasi, axloqi, bo'lg'usi turmush yo'lini to'g'ri tanlashdek hayotiy faoliyatlari, unda tutgan mavqelari faollashtirilib, boshqarilib boriladi. O'qituvchi-tarbiyachi tarbiyaviy soatning mavzuini belgilab, unga tegishli material to'playotganda o'quvchilarning yosh va o'ziga xos xususiyatlarini, sinfning rivojlanganlik va tarbiyalanganlik darajasini, mahalliy shart-sharoitni albatta e'tiborga olishi kerak. Maktab sharoitida tarbiyaviy ishlarni tashkil etishning asosiy shakllaridan biri sinf tarbiyaviy soatlari bo'lib uni tashkil etish pedagogning quyidagi yo'nalishlar asosida olib boriladigan ishlaridan iborat:

- a) sinf tarbiyaviy soatlarning mazmunini aniqlash;
- b) tashkiliy jihozlash ishlari;
- v) sinf tarbiyaviy soatlari turkumini rejalashtirish.

O'sib kelayotgan yosh avlodga maqsadga muvofiq ta'sir ko'rsatishda sinf tarbiyaviy soatlari ish mazmunini aniqlash va rejalashtirish mavzularni fasllarga qarab, bayram, tarixiy sana hamda voqealar, tinchlik, do'stlik, mehnat, oila, baxt, kasb tanlash, tabiatni sevishtirish, vatanparvarlik, ajdodlarimiz merosi, insoniylik, axloqiylik singari tarbiyaviy muammolar asosida tasniflash katta muvaffaqiyatning garovi ekanligini ko'rsatmoqda.

Sinf tarbiyaviy soatlari uchun namunaviy mavzular ro'yxati.

1-sinf

Mustaqil Vatan.
Jonajon maktabim.
Yaxshi bola.
Oilamiz o‘zi bir dunyo.
Chin so‘zim.
Mening do‘stlarim kimlar.
Mehnat - mehnatning tagi rohat.
Men kim bo‘lsam ekan?
Bir burda non qadri.
Oq paxta oppoq paxta.
Biz tabiatni sevamiz.
Fasllar nima deydi?
Meniki va bizniki.
Maktab mulki - mening mulkim.
Quyosh, havo - tanga davo.
Sog‘ yuray desang, ozoda bo‘l.
Inson nima uchun o‘qiydi.
Bobolar merosi bebaho boylik.
Ona ulug‘ zot.
Otam bilan faxrlanaman.
Oilada yoshi kattalarga qanday muomalada bo‘lish kerak.
Kattaga hurmatda kichikka izzatda bo‘l.
Boshingga qilich kelsa-da, rost so‘zla. Uvol degani nima?

2-sinf

Bizning oila.
Ota-ona bolaning baxt chirog‘i.
Inson odobi bilan.
Biz kimlardan o‘rnak olamiz.
Rostgo‘y bola.
O‘zbekiston Respublikasining gerbi, madhiyasi va bayrog‘i.

Xalol va harom .
Odobli bola elga manzur.
Bolalar huquqlari.
O‘quvchining burch va vazifalari.
A.Temur o‘gitlaridan namunalar.
Qushlarni avaylab asrash burchimiz.
A.Navoiy Vatan va vatanparvarlik haqida!
Dasturxon atrofida o‘zingizni qanday tutasiz.
Vatanparvarlik - muqaddas burch.
Salomlashish odobi.
Non - bebaho boylik.
Jonajon maktabim - mening.
Egri va to‘g‘ri.
Onajonim siz mening.
Qanday o‘quvchini yaxshi bola deyishadi?
Qomusimiz - baxtimiz.
Kimlar bilan do‘st bo‘lish mumkin?
Mehr-muruvvatli bo‘laylik.
Ichimlik suvini tejash - burchimiz.

3-sinf

O‘zbekiston mustaqil Vatan.
Olim bo‘lsang olam seniki.
Sening kundalik faoliyating.
Kitob-oftob.
„Alifbeni o‘rgatgan, to‘g‘ri yo‘lni ko‘rsatgan ...”
Ko‘hna obidalar - tarix guvohi.
Assalomu alaykum!
Ovqatlanish odobi.
Farzandlik burchi
O‘zbek tilim - o‘z ona tilim .

Shifokorga mehrim.

Bugungi niyat - ertangi haqiqat.

Dasturxon ustida suhbat.

Inson o'z bilimi bilan samoga yo'l oladi.

Savob nima?

Do'stlik va o'rtoqlik.

Kasal ko'rish va yoshi katta kishilarni ziyorat qilish odobi.

Pardoz - andoz o'quvchiga xosmi?

Bobur - dilbar shaxs.

Besh bahoning sirlari.

Donolar bisotidan: odobnoma durdonalari.

Oilada tejamkorlik.

Hunarli odam xor bo'lmas.

4-sinf

Buyuk va muqaddassan mustaqil Vatan.

Forobiy bobomiz deydilar.

Sog' tanda - sog'lom aql

Jamoat joylardagi odob mezonlari.

Vatan muhabbati

Qayerda qanday salom lashish kerak.

Ilm olish va hunar o'rganish haqida.

Tabiatni asrab-avaylash - burchimiz.

Non - aziz ne'mat.

Ona yurtim - oltin beshik.

O'z irodangizni tarbiyalay olasizmi.

Ota - oila tayanchi, ona - oila quvonchi.

Xushmuomala va muloyim so'zli bo'lish - eng yaxshi fazilat.

O'zingiz yashab turgan mahalla tarixini bilasizmi?

So'zlashish va nutq madaniyati.

Birni kessang, o'nni ek.

Sinf va maktab shuhrati uchun kurash har birimizning burchimiz.

Donolar deydilar.

Hayotning asosi - mehnat.

Go‘zallik olamida.

Yaxshi tarbiya - inson ziynati.

Namunali oila.

Ilm kaliti - kitob.

Esda saqlab qolish uchun zarur bo‘lgan tushunchalar:

Sinf rahbari - o‘quvchilarni bir xil saviyada, bir xil yoshda, bilmi jihatidan ham teng bo‘lgan jamoani boshqarib turuvchi pedagog (sinf rahbari) tushuniladi.

Sinf tarbiyaviy soatlari maktab sharoitida tarbiyaviy ishlarni tashkil etishning asosiy shakllaridandir. Sinf tarbiyaviy soatlari quyidagi: ma‘rifiy, baholovchi, yo‘naltiruvchi singari uch asosiy tarkibiy qism lardan iborat bo‘ladi.

Tarbiya vazifasi – ma‘naviy manbalar va hozirgi zamon talablari va ehtiyojlarini nazarda tutilgan holda o‘qituvchining o‘quvchi bilan aniq bir maqsadga qaratilgan tarbiyaning samaradorligi tarbiyaning qanday metodidan foydalanishga bog‘liq.

Tarbiya jarayoni – tarbiya jarayonining mohiyati va jamiyat taraqqiyotidagi roli nihoyatda beqiyosdir. Insonni tarbiyalash, uni bilim olishga, mehnat qilishga undash va bu xatti-harakatini asta-sekin ko‘nikmaga aylantirib borish lozim.

Tarbiya maqsadi – talaba-yoshlarda milliy g‘oya va milliy mafkurani shakllantirishda ilmiy pedagogik tadqiqot metodlari qo‘llaniladi.

Tarbiyaviy jarayon – rivojlanib borayotgan avlodning katta yoshdagilar tajribasini egallab borish jarayoni bo‘lib, insonlarning rivojlanishini boshqarish hamda ularning shaxsiy hislatilari shakllanishiga zarur sharoitlar yaratib beradi.

Tarbiyaviy maqsad – fan asoslarini o‘zlashtirish orqali uning mazmunida yotgan g‘oyalar, dunyoqarashlar ta‘sirida o‘zining shaxsiy sifatlarini, iymon-e‘tiqodlarini shakllantirishni ko‘zlashdir.

Hurmatli hamkasb! Quyidagi gaplarni o‘qib, mazmunga mos fikr bilan to‘ldiring.

A

g

a

r

Agar ta'lim oluvchi an'anaviy ta'lim olsa, maktabni bitirgandan so'ng

_____ qiladi.

Agar ta'lim oluvchi STEM ta'limini olsa, maktabni bitirgandan so'ng

_____ qiladi.

Agar ta'lim oluvchi STEM ta'limini olsa, maktabni bitirgandan so'ng

_____ imkoni bo'ladi.

4-topshiriq. Hurmatli hamkasb! Yuqoridagi ma'lumotlarga tayangan holda quyidagi savollarga o'z munosabatingizni bildiring.

'z kasbiy faoliyatingizda qayd etilgan ko'nikmalardan qay birini o'quv mashg'uloti (sinf, fan, mavzusi)da rivojlantirasiz?

2. Dars jarayonida ko'nikmalarni shakllantirish uchun, asosan, nimalarga diqqat qaratish zarur?

REFLEKSIYA. Hurmatli hamkasb! Taqdim etilgan ma'lumotlar orasidan Siz uchun muhim bo'lgan 3 ta fikrni belgilang va daftaringizga yozib oling.

1. _____

2. _____

3. _____

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Boshlang'ich sinflarda texnologiya fanining shakl va usullari. Mualliflar: I.A. Xasanov, N.A. Mustafoeva, M.N. Turg'unov
2. Boshlang'ich sinflarda tabiiy fanlar darslarida amaliy ishlarni tashkil etishning metodik asoslari. Mualliflar: R.K. Sodiqova, F.G. Jumanazarov
3. Boshlang'ich sinflarda tarbiya darslarini samarali tashkil qilishda innovatsion va interaktiv pedagogik texnologiyalardan foydalanish. Mualliflar: Sh.T. Burxanov, N.Yu. Iskandarova
4. Boshlang'ich sinf o'qish darslarida sinfdan tashqari ishlarni tashkil etish. Mualliflar: M.I. Davronov, D.B. Ergashev
5. Boshlang'ich sinf o'qituvchilarini tarbiya darslarida xorijiy tajribalardan foydalanish metodikasi. Mualliflar: Z. T. Toshpulatov, S.S. Raxmatov
6. Tarbiya darslarini raqamli texnologiyalar vositasida tashkil etish asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining ma'naviy-axloqiy fazilatlarini rivojlantirish texnologiyasi. Mualliflar: M.T. Abdullaeva, I.J. Sharipov
7. Boshlang'ich sinf darslarini tashkil etishda innovatsion yondashuv. Mualliflar: L.X. Mirzaeva, S.K. Umarov
8. Boshlang'ich sinf tarbiya darslarida fanlararo integratsiyani takomillashtirish yo'llari. Mualliflar: B.A. Xujayev, S.V. Nurmurodov

3.7.3-Mavzu: Sinf dan tashqari tadbirlar orqali o'quvchilarda “4K” ko'nikmalarini shakllantirish

Bugungi kunda o'quvchilardan tahlil, mushohadaga tayangan holda tanqidiy hamda ijodiy fikrlash, atrofidagi insonlar bilan sog'lom hamkorlik qilish hamda moslashuvchan bo'lishi talab etiladi. Bunda ta'lim jarayoniga keng tatbiq etilayotgan “4K” modeli yordam beradi.

O'zgarishlar davrida ta'lim tizimi ijtimoiy jarayonlardan kelib chiqqan holda shiddat bilan rivojlanishni taqozo etadi. Ta'lim orqali jamiyatda kelajakdagi vazifalarni bajarishga qodir bo'lgan yangi avlod shakllantiriladi. Shunga muvofiq, darsliklarni yangilash bo'yicha muayyan ishlar bajarildi. Xususan, ilg'or xorijiy tajribalar asosida 1-4-sinf darsliklari yangidan “4K” modeli asosida tayyorlandi. “4K” modelidan foydalanish ko'plab sinovlardan o'tgan, muhimi, zamonaviy yondashuvdir.

Boshlang'ich ta'lim – shaxs shakllanishi davrining eng muhim bosqichi. Bu davr bola ong ostida olamni anglash, tasavvur va bilimlar poydevorini tiklash pallasi bo'lgani uchun ham nozik e'tibor talab etadi. Ayni shu pallada bola o'zida «o'quvchi shaxsi»ni yaratadi, maktabga va ta'lim olishga nisbatan qiziqishni, mehrni tuyadi, ilm yo'lidagi kelgusi natijalar uchun kuch to'plashni boshlaydi. Bu esa, zamonaviy pedagogika oldidagi doimiy va murakkab masala sifatida darsliklarning g'oyaviy, tarbiyaviy va ma'rifiy saviyasiga jiddiy yondashishni talab etadi.

Xalq ta'limi tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasida o'qitish metodikasini takomillashtirish vazifasi belgilangan. Shunga muvofiq, darsliklarni yangilash bo'yicha muayyan ishlar bajarildi. Xususan, ilg'or xorijiy tajribalar asosida 1-4-sinf darsliklari yangidan "4K" modeli asosida tayyorlandi. "4K" modelidan foydalanish ko'plab sinovlardan o'tgan, muhimi, zamonaviy yondashuvdir. Biz avvallari bolalarning yozuviga ko'proq e'tibor qaratganmiz, diktantlar yozdirganmiz.

Yangi tajriba bilan esa o'quvchilarning tanqidiy fikrlashi, o'z fikrini erkin bayon eta olishiga ko'proq ahamiyat beriladi. Ushbu yangi zamonaviy maktab darsliklari innovasion yondashuvni taqdim etadi. Bu metodologiya bolalarning har tomonlama rivojlanishiga qaratilgan bo'lib, to'rt asosiy kompetensiyalarni o'z ichiga oladi.

Kollaboratsiya – darsliklar o'quvchilarning jamoada ishlash qobiliyatini rivojlantirishga yordam beradigan tarzda tuzilgan. Bu o'quvchilarga hamkorlik qilish, samarali fikr almashish va o'zaro qo'llab-quvvatlash ko'nikmalarini o'rganishga ko'maklashadi.

Kommunikativlik – darsliklar o'quvchilarning boshqalar bilan muloqot qilish qobiliyatini rivojlantirishga qaratilgan. O'quvchilar o'z fikrlarini aniq va ravshan ifodalash, suhbatdoshni tinglash va tushunish, ma'lumotni yetkazishda til vositalaridan unumli foydalanishni o'rganadilar.

Kreativ fikrlash – darsliklar ijodiy fikrlash va yangilik qilish qobiliyatini rivojlantiradi. O'quvchilar o'z maqsadlariga erishish uchun yangi yondashuvlarni

qo'llashni o'rganadilar, innovasion yechimlar ishlab chiqadilar va ijodiy muammolarni hal qilish ko'nikmalariga ega bo'ladilar.

Kritik fikrlash – ushbu metodologiya o'quvchilarning axborotni tanqidiy baholash, o'z fikri va mulohazalarini shakllantirish ko'nikmalarini rivojlantirishni o'z ichiga oladi. O'quvchilar muammolarga analitik nuqtai nazardan yondashishni o'rganadilar va mantiqiy fikrlash asosida o'z nuqtai nazarini shakllantiradilar.

Ushbu muhim kompetensiyalarni rivojlantirishga yordam berishni istasak, o'quv jarayonini bolalar uchun qiziqarli va foydali tarzda tashkillashtirishimiz kerak. Maktabdagi har bir dars o'quvchilar faqat fan mazmunini o'zlashtiradigan emas, balki mustaqil bilim oladigan va qobiliyatini rivojlantiradigan jarayondir.

Boshlang'ich sinflar uchun yangi darsliklar esa kelajagimiz egalari bo'lmish yosh avlodni har tomonlama rivojlantiribgina qolmay, balki zamonaviy jamiyatga muvaffaqiyatli moslashish uchun zarur bo'lgan ko'nikmalarni ularda shakllantirishga qaratilgani bilan yanada ahamiyatlidir.

O'zbekistonning kelajagi bo'lgan yosh avlodni o'qituvchiga ishonib topshirilgan. Shuning uchun har bir o'qituvchi bu katta ishonchni o'zining pok vijdoni va mas'uliyat hissi bilan oqlashi zarurdir. Buning uchun u tinimsiz izlanishi, jamiyatimizda sodir bo'layotgan yangiliklardan xabardor bo'lishi, yangi pedagogik texnologiyarni o'z faoliyatida doimiy qo'llab borishi kerak. Hozirgi zamon ta'limi oldida turgan asosiy maqsad, o'quvchi shaxsini bilimlar bilan qurollantirish emas, balki ularni fikr yuritish faoliyatiga o'rgatishdan iborat. Shuningdek, zamonaviy darslarni tashkil qilish negizida “4K” modelini qo'llash asosida o'quvchilarda kritik (tanqidiy) fikrlash, kreativ fikrlash, kommunikativ va kooperativ ko'nikmalarni rivojlantirish dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Bigungi kunda ta'limni isloh qilish tizimiga yangi innovatsion uslublarni joriy etish bilan bog'liq. Ana shunday yondashuvlardan biri “4K” modelidir. “4K” modeli kreativ fikrlash, kommunikativlik va kolloboratsiya kabi tushunchalarni qamrab oladi:

1) kritik (tanqidiy) fikrlash - o'z mustaqil fikriga ega bo'lish va uni ifoda etish, masalaga tanqidiy yondashish demakdir;

- 2) kreativ fikrlash (ijodiy yondashuv) - o'z maqsadiga erishish yo'lida yangiliklarga qo'l urish, noodatiy qarorlar qabul qilish, ixtirochilik ko'nikmalarini o'rgatish;
- 3) kommunikativlik (muloqatchanlik) - odamlar bilan muloqot qilish qobiliyatini rivojlantirish;
- 4) kooperatsiya (hamkorlikda ishlash) - ta'lim oluvchining jamoa bo'lib ishlash qobiliyatini shakllantirish.

2. "4K" modeli – bu XXI asr ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan ta'lim yondashuvi

Boshlang'ich sinf o'quvchilarda "4K" modeli ko'nikmalarini shakllantirishga, ularning tayanch va fanga oid kompetensiyalari elementlarini shakllantirishga, har bir fanga bo'lgan qiziqishlarini kuchaytirishga, ma'naviy yetuk, sog'lom avlod bo'lib tarbiyalashda, kasb-hunar tanlashlari uchun xizmat qiladi. Tavsiya etilayotgan metod va usullar dars mazmunini ochishiga, o'quvchilar faolligini oshirishga yordam berib, darsning samaradorligini oshiradi. Quyidada keltirilgan innovatsion metod va interfaol o'yinlar o'quvchilarda 4 "K" modeli tarkibidagi kritik (tanqidiy) fikrlash ko'nikmasi, kreativlik (ijodkorlik) ko'nikmasi, kommunikativlik (muloqotchanlik) ko'nikmasi, va kooperatsiya (hamkorlikda ishlash) kabi ko'nikmalarni rivojlantirishda hamda fanlarga bo'lgan qiziqishlarini oshirishda, zukkolik, tirishqoqlik, chaqqonlik va aniq harakat qilish, bilimlarni puxta egallash ko'nikmalarini shakllantiradi. O'quvchilarni kichik guruhlariga bo'lib o'tish esa bolalarni darsdagi faolligini va zo'r ishtiyoq bilan qatnashishlarini ta'minlaydi. Kritik (tanqidiy) fikrlashni rivojlantiruvchi usullar. Kritik (tanqidiy) fikrlash: O'quvchilarning axborotni tanqidiy baholash, o'z fikri va mulohazalarini shakllantirish ko'nikmalarini rivojlantirishni o'z ichiga oladi. O'quvchilar muammolarga tahliliy nuqtayi nazardan yondashishni o'rganadi va mantiqiy fikrlash asosida o'z nuqtayi nazarini shakllantiradi.

"4 rangli qalam" usuli. Tavsifi: Bu usul o'quvchilarda matn ustida tahliliy ishlash sharoitini yaratadi. 4 xil rangli qalam orqali matn yuzasidan 4 xil topshiriqni bajaradilar. Bunda o'quvchilarning mazmunini to'liq o'zlashtirganligini undagi mazmunga mos maqol yoki hikmatli so'zni ayta olishi, matnga ijodiy yondashishlari

(o'zgartirish kiritish, rasm ishlash) va mavzu yuzasidan olingan xulosalarni bayon qila olishlardan bilib olish mumkin bo'ladi. Erishiladigan natija: O'quvchilar bu usul orqali tanqidiy fikrlashga oid tahlil – topshiriqni alohida kichik vazifalarga bo'lish, masalalarni yechishning yakuniy algoritmlarini yaratish qobiliyati hamda dalillarni ajrata olish, ularni shakllantirish va baholash qobiliyatlari rivojlantiriladi.

Qo'llanilish doirasi: Bu usuldan oliy ta'lim amaliy darslarida, maktab o'quvchilaridan yuqori va quyi sinflarda o'qish savodxonligi, tarbiya va tabiiy fan darslarining mustahkamlash qismida foydalanishlari mumkin.

Foydalanish vositalari: 4 xil rangli qalam, stikker yoki A4 formatdagi qog'ozlar.

O'tkazilish tartibi:

- ✓ Har bir guruh yoki ishtirokchiga 4 xil rangli (havorang, kulrang, qizil, yashil) qalamlar yoki ruchkalar tarqatiladi;
 - ✓ Havorang qalam topshirig'i – matndan kelib chiqib savollar tuzing;
 - ✓ Oq (kulrang) qalam topshirig'i – mazmunidan kelib chiqib maqol yozing;
 - ✓ Qizil qalam topshirig'i-o'qiganlarigizni qisman o'zgartiring (asar qahramonlarini, voqealarni) yoki mavzuga mos rasm chizing;
 - ✓ Yashil qalam – olgan xulosangizni qisqacha bayon qiling;
 - ✓ O'qituvchilarga har bir rang topshiriqlarni yakunlash uchun vaqtni vaziyatga qarab belgilashi mumkin;
 - ✓ Topshiriq yakunida tahliliy ishlar o'qituvchi tomonidan tekshirilib baholanadi.
- Kreativlik (ijodiy yondashuv)ni rivoltiruvchi usullar. Kreativ fikrlash ko'nikmalari orqali o'quvchilar o'z maqsadlariga erishish uchun yangi yondashuvlarni qo'llashni o'rganadi, innovatsion yechimlarni ishlab chiqadilar va ijodiy muammolarni hal qilish ko'nikmalariga ega bo'ladi.

Kreativlik (ijodkorlik) ko'nikmasi:

- ✓ qiziquvchanlik – tevarak-atrofdagi olamga qiziqish va u haqida ko'proq bilishga intilish, dunyo obyektlari o'rtasidagi sabab-natija munosabatlarini aniqlash, axborotni mustaqil izlash va o'z savollariga javob topish qobiliyati;
- ✓ tasavvur – ko'plab original va nostandart g'oyalarni ishlab chiqish qobiliyati;

✓ optimallashtirish – maqsadga tez va samarali erishish uchun bir nechta usullarni solishtirish qobiliyati;

✓ g‘oyalarni rivojlantirish – g‘oyalarni turli nuqtayi nazardan baholash, ularning kuchli va zaif tomonlarini izlash, o‘zgaruvchan sharoitlarda va yangi ma’lumotlarning paydo bo‘lishida o‘z faoliyatini tezda qayta qurish qobiliyati.

Xulosa shuki, o‘quvchilarda XXI asr ko‘nikmalarini shakllantirish maqsadida o‘quvchilarda 4 “K” modelini darslarda tadbiq etish maqsadga muvofiq. Bunda albatta zamonaviy interfaol metodlardan foydalanish lozim.

Amaliy metodik ishlanma

Mavzu:

“Kitob – bilim manbai” (Sinf dan tashqari tadbir)

Maqsad:

- O‘quvchilarda 4K ko‘nikmalarini rivojlantirish:
 - **Kreativlik** – ijodiy fikrlashni rag‘batlantirish.
 - **Tanqidiy fikrlash** – tahliliy savollar berish va muhokama qilish.
 - **Hamkorlik** – guruhlarda ishlash orqali bir-birini tinglash va yelkadosh bo‘lish.
 - **Kommunikatsiya** – fikrini aniq, ravon ifodalash.

Vazifalar:

- O‘quvchilarga kitob o‘qishning ahamiyatini anglatish.
- Guruhli ishlash orqali hamkorlikda ijodiy topshiriqlar bajarish.
- Mustaqil fikrlash va bahs yuritish malakasini rivojlantirish.

Ishtirokchilar:

2–4-sinf o‘quvchilari

Kerakli jihozlar:

- Kitoblar (ertaklar, hikoyalar)
- Plakat, flomasterlar
- Sahnalashtirish uchun oddiy rekvizitlar
- Multimedia (slaydlar, video)

Tadbirning borishi

1. Kirish qismi (10 daqiqa)

O'qituvchi:

- Tadbir mavzusi va maqsadi bilan tanishtiradi.
- “Kitob – bilim manbai” degan maqol ustida kichik suhbat o'tkazadi.
- O'quvchilardan “Nega kitob o'qish kerak?” savoliga javoblar olish.

4K fokus:

- Kommunikatsiya – javob berish, suhbatlashish
- Tanqidiy fikrlash – savollar orqali anglash

2. Asosiy qism (25–30 daqiqa)

1-topshiriq: “Kitobim — do'stim” (Guruhli ish)

- Har bir guruhga bir ertak yoki hikoya beriladi.
- Guruhlar hikoyani o'qib, asosiy fikrini plakatga chizish yoki so'zlar bilan ifodalaydi.
- Har bir guruh chiqib taqdimot qiladi.

4K fokus:

- Hamkorlik – guruhda birga ishlash
- Kreativlik – mazmunni tasvirlash
- Kommunikatsiya – taqdimot qilish

2-topshiriq: “Jonli sahna”

- Guruhlar o'qigan hikoyani qisqa sahna ko'rinishida namoyish etishadi.

4K fokus:

- Kreativlik – sahnalashtirish
- Hamkorlik – rollarni taqsimlash
- Kommunikatsiya – o'z obrazini ifodalash

3-topshiriq: “Bahs maydoni”

- Savol: “**Kitob o'qish zamonaviy bolaga kerakmi?**”
- Ikki guruh: "HA" va "YO'Q" tomonida bahs yuritadi.

4K fokus:

- Tanqidiy fikrlash – asoslangan fikr bildirish
- Kommunikatsiya – fikrini aniq yetkazish

3. Yakuniy qism (10 daqiqa)

- Tadbir yakunida o‘qituvchi qisqacha xulosa qiladi.
- Har bir guruhga 4K mezonlari asosida mulohaza beriladi.
- “Bugun qanday ko‘nikmalarni mashq qildik?” degan savolga umumiy tahlil.

Baholash mezonlari (4K asosida):

Ko‘nikma	Baholash mezonlari
Kreativlik	Yangi g‘oya, noodatiy ifoda, estetik yondashuv
Tanqidiy fikrlash	Savollarga asosli javob, dalillash, tahliliy yondashuv
Hamkorlik	Faollik, tinglash, o‘zaro yordam
Kommunikatsiya	Fikrni aniq, mantiqiy ifodalash

Tavsiyalar:

- Tadbir davomida har bir o‘quvchining ishtirokini ta‘minlash muhim.
- Guruhlarda faoliyatni boshqarish uchun sardorlar tayinlang.
- 4K ni tarbiyaviy soatlar, maktab gazetasi, drama to‘garaklari orqali ham rivojlantiring.

Topshiriqlar

1-topshiriq. “FSMU” usulidan foydalanib, tahlil qilish

Matn: “Ishonchning qadrini bil”

Bir kuni kichik shaharchada yashaydigan Yusuf ismli o‘smir do‘kondan non sotib olish uchun chiqqan edi. Do‘kon yo‘lida u kekxa odamga duch keldi.

Chol Yusufdan yordam so‘radi:

– Bolam, ko‘zim yaxshi ko‘rmaydi, bir nechta narsalarni olib bera olasanmi?
– dedi.

Yusuf rozi bo‘ldi va cholning yozib bergan ro‘yxati asosida do‘kondan narsalar olib chiqdi. Chol minnatdorlik bildirar ekan, unga bir maslahat berdi:

– Har doim o‘z so‘zlaringga rioya qil. Bu dunyoda ishonch eng qimmat narsa.

Yusuf ushbu nasihatni uzoq vaqt eslab yurdi. Bir kuni u do‘stlari bilan biror yolg‘on aytish haqida o‘ylaganda, cholning so‘zlari esiga tushdi va bu yo‘ldan qaytdi. Yusuf o‘ziga va boshqalarga ishonchni saqlashga qaror qildi.

Topshiriq: FSMU tahlil qilish

1. **Forma:** Ushbu hikoya nasriy janrga tegishli va sodda hamda bolalar tushunadigan uslubda yozilgan.
2. **Struktura:**
 - **Kirish:** Yusufning keksa chol bilan uchrashuvi.
 - **Asosiy qism:** Cholning maslahati va Yusufning o‘zgarishi.
 - **Xulosa:** Yusufning o‘z so‘zlariga va ishonchga e’tibor berishi.
3. **Mazmun:** Hikoya orqali hayotda ishonch va halollikning ahamiyati ko‘rsatib berilgan.
4. **Usullar:** Dialoglar (chol va Yusuf orasidagi suhbat), metafora (ishonchning qadrini bilish), va hissiy ifodalar (maslahatning Yusufga ta’siri).

O‘quvchilarga topshiriq:

- Hikoyani o‘qib chiqing.
- FSMU usuli yordamida tahlil qiling va o‘z fikringizni guruhda muhokama qiling.
- Misol sifatida hikoyadan bir nechta dialog yoki hissiy ifodani tahlil qiling.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Boshlang'ich sinflarda texnologiya fanining shakl va usullari. Mualliflar: I.A. Xasanov, N.A. Mustafoeva, M.N. Turg'unov
2. Boshlang'ich sinflarda tabiiy fanlar darslarida amaliy ishlarni tashkil etishning metodik asoslari. Mualliflar: R.K. Sodiqova, F.G. Jumanazarov
3. Boshlang'ich sinflarda tarbiya darslarini samarali tashkil qilishda innovatsion va interaktiv pedagogik texnologiyalardan foydalanish. Mualliflar: Sh.T. Burxanov, N.Yu. Iskandarova

4. Boshlang'ich sinf o'qish darslarida sinfdan tashqari ishlarni tashkil etish.
Mualliflar: M.I. Davronov, D.B. Ergashev
5. Boshlang'ich sinf o'qituvchilarini tarbiya darslarida xorijiy tajribalardan foydalanish metodikasi. Mualliflar: Z. T. Toshpulatov, S.S. Raxmatov
6. Tarbiya darslarini raqamli texnologiyalar vositasida tashkil etish asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining ma'naviy-axloqiy fazilatlarini rivojlantirish texnologiyasi. Mualliflar: M.T. Abdullaeva, I.J. Sharipov
7. Boshlang'ich sinf darslarini tashkil etishda innovatsion yondashuv
Mualliflar: L.X. Mirzaeva, S.K. Umarov
8. Boshlang'ich sinf tarbiya darslarida fanlararo integratsiyani takomillashtirish yo'llari. Mualliflar: B.A. Xujayev, S.V. Nurmurodov